

FREMTIDENS FORTABELSE OG GENVINDELSE

Marc Augé
The Future
 Verso, 2015
 112 sider, £7.99

Den franske antropolog Marc Augé er først og fremmest kendt for sin teoretisering fra 1990'erne af *ikke-stederne* som et centralt kendetegn ved det han betegner som supermodernitetens epoke, omtrent svarende til, hvad andre har betegnet som postmodernitet. I modsætning til sin forståelse af antropologiske steder som kendetegnet ved betydningsinvestering i form af identitet (f.eks. fødestedet), relationer (f.eks. slægten) og historie i form af levede traditioner er ikke-stedet kendetegnet ved sit fravær af en tilsvarende betydning. Ikke-stedet er dér, hvor vi er i transit: på motorvejen, i lufthavnen eller i supermarkedskøen. Det var hovedbudskabet i hans bog *Non-Lieux, introduction à une anthropologie de la surmodernité* (1992, eng. Udgave: *Non-places*, Verso 1995).

I sin seneste bog, der oprindeligt udkom på italiensk i 2012, synes han tilsvarende at ville karakterisere vores nutid som en slags 'ikke-tid', der mangler betydning og identitet, fordi den mangler fornemmelse af relationer og historie: Den herskende nutidsideologi forvandler vores forestillinger om fremtiden til en stadig ophobninger af *nu'er* – med andre ord: forvandler fremtiden til uægte fremtid. Og ligesom Ricoeur lægger han vægt på, hvorledes dette tab af egentlige fremtidsforestillinger undergraver vores evner til at etablere mellem menneskelige relationer. Tabet af begrebet om fremtiden, bemærker han, er også tabet af "the essential solidarity between the individual and society" (s. 3).

Bogens kapitler tager form af korte, tænksomme essays, der hver bidrager med sin vinkel på denne aktual-historiske grundbetingelse: I ét kapitel reflekterer han over forholdet mellem traditionelle myter og moderne fortællinger som betydningsbærende enheder af fortid, nutid og fremtid – der begge i dag synes at være undergravet, så kun frygten for det ukendte står tilbage. I et andet søger han betydningsundergravningens baggrund ved en tolkning af Flauberts *Madame Bovary*, hvor intetheden og manglen på en ægte fremtid, træder frem af det Jacques Rancière har betegnet som forfatterens 'demokratiske' virkelighedsbetragtning, hvori intet har større betydning end noget andet. Andre kapitler fokuserer på de diffuse former for kollektiv frygt,

der opstår under den globaliserede kapitalismes almagt, og på innovationsbegrebet som kernen i en ideologisk indordning af viden under markedet. Fremstillingen er ofte springende, nærmest aforistisk – og derfor også vanskelig at yde retfærdighed i referatform – og der er ingen streng logisk sammenhæng eller empirisk udtømmning af analysefeltet i de korte analyser, men dog en fælles overordnet tematik i form af tabet af en ægte fremtid og dens konsekvenser for vores nutidsliv.

Både den aforistiske stil og forfatterens melankoliske messen kan genere den læser, der ønsker nøjere analyser eller egentlig argumentation. Og i politisk henseende domineres bogen af en pessimisme, som det kan synes svært at nå ud af. I bogens slutning går Augé dog videre end den blotte kritik og begrædelse af den tabte fremtidsorientering. I tabet af de gamle utopiske illusioner ser han nemlig også nye muligheder for at pege på konkrete forandringer, der svarer til den historiske erfaring – ”to forge hypotheses and test their validity, and learn to push back gradually and prudently the frontiers of the unknown” (s. 83). Her peger han specifikt på en *uddannelsesutopi*: et program for uddannelse, som er tilgængelig for alle borgere, og som suspenderer de snævert økonomiske mål, som i stigende grad dikterer hele uddannelsessektoren – eller, oversat til grundtvigiansk-dansk: en skole for livet, ikke kun for erhvervslivet. Heri ser Augé intet mindre end ”the only remaining hope of redirecting human history towards its end” (s. 86).

Dette forsøg på at anslå mere optimistiske toner kan dog heller ikke undgå at skuffe lidt. Hvor væsentlig uddannelse end er, synes Augés hastigt skitserede uddannelsesprogram også at være et påfaldende beskedent og moderat svar på bogens meget store spørgsmål om magtens former og ulige fordeling i vores samfund. Måske er uddannelsesutopien tænkt som en nøgle, der skal åbne for et mere omfattende brud med den globaliserede kapitalisme. Det antydes kort, og det kan da også synes vanskeligt at anerkende muligheden af hans afgrænsede reform uden sammenhæng et mere omfattende forandringsperspektiv. Men sammenhængen mellem den lille og den store skala forbliver ret klar. Og sammen med de ofte lidt tilfældigt valgte emner i de enkelte kapitler gør det desværre bogen til et noget mindre væsentligt bidrag, end man havde grund til at håbe på baggrund af forfatterens tidligere arbejde. Alligevel er der meget rundt omkring i bogen, som er læsværdigt. Navnlige vil jeg anbefale de første to korte kapitler, der på i alt 16 små sider ridser hovedsynspunktet op.